

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

SKJOLDENÆSHOLM

RINGSTED KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

04.01.2012
Mia Kroer Ræbild
2011-7.82.07/329-0001

Kommune:
Adresse:

Ringsted Kommune
Skjoldenæsvej 106, 4174 Jystrup
Midtsj.

Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Skjoldenæsholm
1918
Den trefløjede hovedbygning (ca. 1665; hovedfløj 1763, måske ved Philip de Lange; ombygget 1803 og senere).

BYGNINGSBESKRIVELSE

Skjoldenæsholm ligger i et let kuperet landskab, omgivet af marker og skove samt en golfbane. På vestsiden af Gårdsøen ligger hovedbygningen med en langstrakt barokhave nord for samt stald og domestikbygning mod syd. Vest for hovedbygningen, på den anden side af vejen, ligger de nyere avlsbygninger.

Skjoldenæsholm er et trefløjet anlæg, der åbner sig mod en indhegnet cour d'honneur. Hovedbygningen er opført i to etager med vandskurede gule sten, pudset gesims og afvalmede røde tegltage med skorstenspiber i rygningerne. Hovedfløjen centreret mod gården af to stærkt fremspringende midtrisalitter med pudsede frontoner. Mod gården indrammes den høje, rødbrune fyldingsdør, med inskriptionstavle over, af en hovedportal med dorisk søjlestilling og fronton af bornholmsk sandsten. Hovedfløjen er opført over en høj kælder, og er højere end sidefløjene. De er forbundet ved smalle trappebygninger. Der er tillige kælder under østfløjen, der mod øst er fuldt synligt, idet terrænet brat falder ned mod søen. Den nordlige del af østfløjen udgøres af resterne af en tidligere hovedbygning. Den er lavere end sidelængerne og er opført i sortopstolpet bindingsværk med sokkel af granitkvadre. I tagfladen ses endvidere tre teglhængte kviste. Vinduerne er hvidmalede opsprossede krydspost- og korspostvinduer. På havesiden fører en granittrappe op til en hvidmalet havedør med overvindue og vinterskodder. Gårdsidens fyldingsdøre er malet mørkegrå med hvidt overvindue indrammet af lysegrå portaler med frontoner.

I hovedfløjens indre er den oprindelige, symmetriske planløsning bevaret med et gennemgående trapperum i gårdsidens midtrisalit med en pompøs dobbeltløbstrappe, og i stueetagen flankeres denne af en suite beliggende stuer mod gården samt dybe sale mod haven. På første sal er midterkorridoren bevaret med værelser til begge sider, der hver har eget bad. Herfra fører en nyere trappe op til tagetagen,

Hovedfløjen med midtrisalit, i forgrunden ses hestevandingsbassinnet.

der er udnyttet til mødelokaler. Kælderen under hovedfløjen står med nyere, men traditionelle overflader, og er udnyttet til toiletter, mødelokaler, spisesal og industrikøkken, mens den under østfløjen rummer ældre opbevaringsrum. Hovedfløjen og nordre del af østre sidefløj står med ældre og oprindelige overflader og bygningsdetaljer, herunder plankegulve, tapeter, pudsede lofter, stukkatur, paneler, og fyldingsdøre. Sidefløjene står med nyere, men traditionelle overflader, og er på begge etager indrettet med gallerigang mod gården og værelser med bad mod haven. For enden af hver gallerigang står en spindeltrappe, der forbinder etagerne.

BYGNINGSHISTORIE

Skjoldenæsholms historie kan spores tilbage til 1348, hvor den blev omtalt som en anseelig borg under Valdemar Atterdag. Borgen lå lidt syd for den nuværende hovedbygning på et næs i Valsølle Sø, hvor det gamle voldsted endnu kan ses. I 1567 gav Frederik 2. endvidere ordre til, at den gamle borg skulle rives ned, da der manglede materialer til opførelsen af Frederiksborg Slot.

I 1617 blev Skjoldenæs lagt under Ringsted Klosters len, og i 1662 overdrog Frederik 3. Skjoldenæs til rentemester Henrik Müller. Müller opførte i 1665 en enetages hovedgård i bindingsværk med kampestensfundament, et par kilometer nord for den gamle borgs placering. I 1668 blev stedet for første gang omtalt som Skjoldenæsholm.

I 1766 lod grevinde Anna Joachimine Danneskiold-Laurvig den nuværende hovedfløj i klassicistisk stil opføre, muligvis med arkitekten Philip de Lange som bygmester. Den blev opført vinkelret på Müllers gamle hovedbygning, der derved blev en østlig sidefløj til den nye hovedfløj. Da hun selv valgte at blive boende i den gamle hovedbygning, blev den kaldt "grevindefløjen" efter hende. Den nye hovedfløj brugte hun i stedet til selskaber og gæster. Omkring 1780 opførte hun desuden en sidefløj i vest, parallelt med den gamle hovedbygning. Vestfløjen indeholdt grovkøkken, mejeri og tjenesteboliger. I 1794 købte Anna Marie Bruun de Neergaard godset af Anna Joachimina Ahlefeldt, og siden har Skjoldenæsholm været i familien Bruun de Neergaards eje.

I 1803 lod Johan Andreas Bruun de Neergaard hovedparten af Henrik Müllers gamle hovedbygning rive ned og opførte i stedet en pendant til vestfløjen. Ved samme lejlighed fik hovedfløjen de nuværende risalitter, og borggården blev indhegnet og en del af de gamle staldbygninger blev revet ned.

Herregårdens bygninger var forsynet med trykvand fra de højere liggende søer og damme nord for bygningen.

Vestre sidefløj.

Østre sidefløj.

Hovedfløjens portal af bornholmsk sandsten.

I 1891 overtog Poul Johan Carl Bruun de Neergaard godset og under ham blev der blandt andet opført en ny avlsgård vest for den gamle. Da hans søn, Henri Bruun de Neergaard, overtog Skjoldenæsholm solgte han en del af fæstehusene fra, og de resterende blev istandsat. Samtidig blev der bygget huse til funktionærer og arbejdere, og også hovedbygningen blev restaureret.

I 1916 forestod arkitekt Gotfred Tvede en gennemgribende istandsættelse af anlægget.

Familien Bruun de Neergaard flyttede i 1971 fra hovedbygningen for at omdanne den til hotel og conferencecenter. Arkitekt Per Gent forestod ombygningen, hvor øst- og vestfløjen blev indrettet med værelser mod haven og en gallerigang langs gården. Indvendigt blev de to etager forbundet ved spindeltrapper. I 1978 blev der indrettet et sporvejsmuseum syd for hovedbygningen. Anlæggelsen af Skjoldenæsholm Golfbane blev påbegyndt i 1988, men var først færdig i 1992. I 1991 gennemgik hovedbygningen atter en gennemgribende renovering, ved arkitekt Hans Munk Hansen, for at gøre den attraktiv for hotelgæster, og der blev tillige indrettet faciliteter til afholdelse af kurser. Blandt andet blev tørreloftet inddraget til kursuslokaler, kælderen blev gravet en meter dybere og under trappen blev der gravet ud til toiletfaciliteter. I 2001 frasolgte man skoven og landbruget til pensionskassen Pen-Sam.

KILDER

www.skj.dk

da.wikipedia.org/wiki/Skjolden%C3%A6sholm

Danske Slotte og Herregårde, Første Bind, Alfred G. Hassings Forlag, København 1944.

Danmarks Slotte og Herregårde, Niels Peter Stilling, Politikens Forlag.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Skjoldenæsholms miljømæssige værdi knytter sig til herregårdens beliggenhed i udkanten af et stort, kuperet skovlandskab sammen med omgivende søer, der mod øst afgrænser herregårdens svungne ankomstvej fra syd, der ender i en indrammet gårdsplads - cour d'honneur - med det gamle hestevandingsbassin som skulpturelt omdrejningspunkt.

Hertil kommer det langstrakte, let skrånede parkanlæg langs dammene, nord for den centralt placerede og symmetriske hovedbygning, der med sine bevarede barokke træer: akser,

Nordenden af østre sidefløj er den ældste del af Skjoldenæsholm,

Her ses hvordan terrænet falder ned mod søen.

lindealléer, søer, damme og en springende kilde understreger havens bearbejdede landskabstræk, som er med til at understrege det helstøbte herregårdsmiljø med den ”naturlige” Gårdsø som kontrast. Den landskabsmæssige stringens var ikke alene en fryd for øjet, idet de højere liggende søer og damme tjente formålet at forsyne hovedbygningen med trykvand.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Skjoldenæsholms kulturhistoriske værdi relaterer sig i det ydre til hovedbygningens velbevarede, dels barokke, dels klassicistiske fremtræden. De to stilperioder afspejler bygningskompleksets udvidelse og forandring i midten af 1600-tallet og 1700-tallet. Dette kan aflæses i den nordlige del af østre sidefløj, som med sit kraftige og taktfaste bindingsværk afspejler overgangen fra renæssance til barok, der står som kontrast til bygningens øvrige klassicistiske fremtræden. Disse træk ses i hovedfløjens to stærkt fremspringende midtrisalitter med pudsede trekantfrontoner og i det fremtrædende indgangsparti med en hovedportal med dorisk søjestilling og fronton. De barokke træk ses især i de småsprossede krydspostvinduer, samt i hovedbygningens symmetriske grundplan med sidefløje.

Hertil kommer, at Skjoldenæsholm er et af Danmarks ældste herresæder, som er opført i ”den nye” klassicistiske stil, der kom til landet i midten af 1700-tallet.

I det indre ligger den kulturhistoriske værdi i hovedfløjens velbevarede, oprindelige og symmetriske grundplan med en suite placerede stuer og sale, der fremstår som velbevarede rum fra opførelsestidspunktet. Interiøret domineres af høje paneler og profilerede dørfyldinger. Hertil kommer havesalens bemalede væglærreder og dørstykker med klassiske allegoriske motiver, malede tapeter og vægmalerier, samt de sydvendte rum, hvor de bemalede tapeter er forsynet med helt unikke, ferniserede kobberstik.

I nordre del af østre sidefløj knytter den kulturhistoriske værdi sig til den bevarede del af stueetagens oprindelige planløsning samt de bevarede barokke bygningsdetaljer, herunder de forkrøppede gerichter, brystningspaneler og fyldingsdøre med bemalede motiver og låsekasser. Hertil kommer de ældre døre i kælderen under østre sidefløj, herunder den sydvendte revledør, som er nittebesat og flammeret, med hængsler og låsekasse.

Hovedfløjens haveside.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Skjoldenæsholms arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til hovedbygningens monumentale, symmetriske og velproportionerede fremtræden med enkle former, klare linjer og få dekorationer, der er koncentreret om hovedportalen med dorisk søjlestilling og fronton af bornholmsk sandsten. Den høje hovedfløj med den taktfaste vinduessætning fremstår som anlæggets naturlige centrum. De to sidefløje tilpasser og underordner sig på elegant vis hovedfløjen, blandt andet ved deres lavere taghøjde og ved at fortsætte vinduestakten og vinduestypen. Hertil kommer at sidefløjenes indgangsdøre ligesom hoveddøren er indrammet af en portal med knægtbåren trekantfronton, men i en mere enkel og nedtonet udgave.

Den arkitektoniske værdi ved den ældste del af Skjoldenæsholm knytter sig til det kraftfulde, taktfaste bindingsværk, der rejser sig på det mod søen markante og høje fundament af granitkvadre.

De kraftigt opskalkede, helvalmede tage har arkitektonisk værdi, idet de afslutter de enkelte bygningsvolumener og samtidig samler anlægget visuelt.

I det indre relaterer den arkitektoniske værdi sig til hovedfløjens formfuldendte planløsning med bel-etagen beliggende i stueetagen, der også udefra er aflæselig i form af stueetagens høje vinduer. Denne domineres af det centralt beliggende trapperum med en enestående treløbstrappe samt af den modstående havestue og af de en suite beliggende stuer, hvor dobbeltdørenes placering en filade sikrer et imponerende kig gennem bygningen. Det indre har en raffineret atmosfære, hvilket skyldes de mange bygningsdetaljer og oprindelige tapeter og bemalinger. Sidefløjenes arkitektoniske værdi ligger i gentagelsen af østfløjens oprindelige kælderplan med en gallerigang mod gårdspladsen, der er gentaget på de øvrige etager i begge sidefløje.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I Skjoldenæsholms ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til anlæggets overordnede symmetri samt til hovedbygningens enkle og velproportionerede fremtræden i vandskurede tegl med helvalmede tage og skorstenspiber samt alle detaljer, herunder midtrisalitter, hovedportalen i sandsten, sidefløjenes portaler, gesimser, ældre vinduer og døre, vinterdør og inskriptionstavler. Hertil kommer sidefløjen i bindingsværk samt den traditionelle materialeholdning.

I Skjoldenæsholms indre knytter de bærende fredningsværdier sig til hovedbygningens oprindelige planløsninger, herunder især bel-etagen

Hovedbygningen set fra haven.

med stuer en suite og dørplaceringer en filade samt det imponerende trapperum med kejsertrappe. Hertil kommer de mange bygningsdetaljer, herunder bemalede væglærreder, oprindelige tapeter heriblandt nogle med ferniserede kobberstik, dørstykker, helpaneller, tofløjede fyldingsdøre samt østre sidefløjs barokke bygningsdetaljer, herunder forkrøppede gerichter, brystningspaneller og fyldingsdøre med bemalede motiver og låsekasser. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Det anbefales, at hoveddørene i sidefløjene snarest restaureres.

Intern